

Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΑΝΑΠΟΦΕΥΚΤΟ (του Γιάννη Ζήση)

Μετά από τον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εμφανίστηκαν οραματιστικά κινήματα ειρήνης με στοχασμό. Αυτά τα κινήματα όμως χαρακτηρίστηκαν από ένα έλλειμμα συστημικών προτάσεων.

Κυριάρχησαν οι λεγόμενες στρατηγικές των συμφερόντων και της πόλωσης και όλοι οι θεσμοί -στην διεθνή κοινότητα και στην πολιτική ζωή- λειτουργούσαν με βάση την ανταγωνιστικότητα ως εκφραστή της ελευθερίας. Σταδιακά, οι θεσμοί εκφυλίστηκαν και οδηγήθηκαν σε μια πτώση. Έγιναν θεσμοί εμπράγματος κοινωνικής οργάνωσης και μόνο.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σημερινή κατάσταση του θεσμού της ελευθερίας:

«Η ελευθερία που παρέχει η παγκοσμιοποίηση είναι κατά το πλείστον μία φενάκη, γιατί επικεντρώθηκε κυρίως στα υλικά αγαθά και ο μεν πλούτος έχει την μέγιστη ευχέρεια για μετακίνηση σε άλλες χώρες μη συνδεδεμένος ιδιαίτερα με κάποια χώρα, όμως η πλειονότητα των ανθρώπων δεν έχει τέτοια δυνατότητα. Επομένως στην πραγματικότητα η ελευθερία αυτή εκ των πραγμάτων καθιερώθηκε για το κεφάλαιο, που έτσι είχε την ευχέρεια να «μετακομίζει» σε άλλες χώρες με πιο συμφέροντες όρους φορολογίας και άλλων υποχρεώσεων, ενώ ο απλός πολίτης παρέμεινε συνδεδεμένος με έναν τόπο υποκείμενος στις οικονομικές του υποχρεώσεις και αποτελώντας έτσι μία δέσμια πηγή είσπραξης εσόδων, της οποίας μάλιστα τη χρήση δεν μπορεί να ελέγξει, όπως π.χ. εισπράττονται από τους λαούς τα πακέτα

διάσωσης των τραπεζών.

Στην παραπάνω περίπτωση η ελευθερία ήταν ψεύτικη, όχι μόνον επειδή δεν ίσχυε για όλους, πράγμα που απεκρύβη, αλλά και γιατί αποτέλεσε παράγοντα εξουσίας μέσω της διεύρυνσης των κερδών, πράγμα που είναι ασύμβατο προς την ίδια την έννοια της ελευθερίας» [1]

Υπάρχουν αρκετά σημεία που σηματοδοτούν την μη βιώσιμη τροχιά που διανύει ο σύγχρονος πολιτισμός. Αυτά τα σημεία αναδεικνύονται παρακάτω:

1. Η γενικευμένη κυριαρχία της διαφθοράς

Η ανθρωπότητα κυριαρχήθηκε από διαφθορά. Δεν εννοούμε μόνο την διαφθορά την οποία ανακαλύπτουν τώρα –ως άλλοθι για την άσκηση «εξυγιαντικής» περιοριστικής δημοσιονομικής πολιτικής- αλλά και την ηγετική. Αυτό φάνηκε ακόμα και στα γόνιμα κινήματα, δεν είχαν μια οραματική συνέχεια, ούτε την αναγκαία υπερβατικότητα και συστημοποίηση που θα τους επέτρεπε την βιωσιμότητα του αρχικού καθαρού οράματος.

Η αλήθεια είναι ότι έγιναν τεράστια βήματα για την αξία του ανθρώπου αλλά ο νομικός και ο πολιτισμικός χάρτης είναι ακόμη εξαιρετικά ανομοιογενής και ανισότροπος, ακόμη και στις περιοχές που μοιάζουν να λειτουργούν με ομοιογένεια. Κάθε χώρα μοιάζει με άλλο πλανήτη παρά τις ομοιότητες υπό τις οποίες λειτουργεί ο ανθρώπινος παράγοντας. Η σχέση ανθρώπινου παράγοντα, θεσμού και πολιτισμού σταδιακά επιδεινώνεται. Ο πολιτισμικός λόγος αστοχεί να παίξει τον ρόλο του και τις περισσότερες φορές αποτελεί μέρος ενός παρακμάζοντος πολιτισμού και κατά κάποιο τρόπο το εγχείρημα της αλλαγής απογυμνώθηκε και πνευματικά.

2. Η ανάδειξη στην πολιτική εστιών ισχύος με ασύμμετρες πρακτικές

Αναδεικνύονται στην πολιτική εστίες ισχύος που δεν έχουν τον στρατηγικό οργανωμένο προσανατολισμό ώστε να λειτουργήσουν -με όρους συμμετρικότητας- στο γίγνεσθαι της πολιτικής. (Όχι ότι

ήταν καλό το γεγονός ότι υπήρχαν οι ρεαλιστικές στρατηγικές της ισχύος.) Για παράδειγμα αναπτύσσονται πολιτικές ισχύος ενός κοινωνικού και πολιτικού εξτρεμισμού που έχει και διεθνή κινηματική απήχηση.

Μπορεί οι φόρμες του ολοκληρωτισμού που είχαν ανακαλυφθεί στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο να μην φαίνεται να επαναλαμβάνονται αμιγώς αλλά πραγματοποιούνται βήματα ρήξης με τα ταμπού που δημιούργησε ο Παγκόσμιος Πόλεμος. Αυτές οι χωρίς στρατηγική εστίες ισχύος –που αρχίζουν και εκδηλώνονται στην πολιτική κοινωνία, στον κόσμο και στα μέσα ενημέρωσης- είναι ένα νέο φαινόμενο που δεν έχει κλασική ερμηνευτική θεωρητική προσέγγιση μέχρι τώρα.

3. Η αναζωπύρωση της εθνικής στρατηγικής της «ρεαλιστικής» ανταγωνιστικότητας

Φαίνεται ότι υπήρχαν παίκτες που ξεδίπλωναν -στα όρια και με καθοριστικό τρόπο- το παιχνίδι ισχύος τους πέραν από την εμφανή χρησιμοποίηση των διάφορων lobby. Γενικότερα αναγεννιέται η εθνική στρατηγική «ρεαλιστικής ανταγωνιστικότητας» που λειτουργεί σε τεταμένες συνθήκες. Παραδείγματα αποτελούν οι τεταμένες συνθήκες που ξεδιπλώνονται στις δημοσιονομικές πολιτικές, στην υποβάθμιση του κοινωνικού και πολιτισμικού γίνεσθαι της Ευρώπης, στις συντονισμένες πολιτικές περιορισμού των ελευθεριών εν ονόματι της ασφάλειας κλπ Όλα αυτά μπορούν να προσληφθούν και ως αναζωπύρωση των στρατηγικών ηγεμονιών.

4. Η μη εποικοδομητική συμβολή των αναδυόμενων δυνάμεων

Οι νέες αναδυόμενες δυνάμεις εντείνουν όλα αυτά τα ζητήματα και καθιστούν πλέον πολύ οξύτερα τα σημεία έριδας του παρελθόντος -όπως στον Βόρειο Ειρηνικό, στον Αρκτικό Κύκλο- ενώ βλέπουμε να σχηματίζονται από κράτη συμμαχίες ανηλεούς χωριστικότητας.

5. Η ανάδειξη φαινομένων εσωτερικού εκφυλισμού του αστικού πολιτισμού.

Κατ' ουσίαν όλες οι όψεις του πολιτισμού που αναπτύχθηκαν ήταν

εκδοχές της νεωτερικότητας του αστικού πολιτισμού. Ο σημερινός αστικός πολιτισμός έχει φτάσει στα όρια της ανέλιξής του και η αντίδραση του ανθρωπολογικού παράγοντα στον αστικό πολιτισμό αρχίζει και λειτουργεί ενελικτικά. Εδώ δεν αναφερόμαστε στην καταχρηστική σχέση που αναπτύσσει το άτομο με τους θεσμούς ή οι θεσμοί με το άτομο και τις αλλοτριώσεις αυτές. Σύμφωνα με τον ψυχολόγο Εριχ Φρόμ ο ενελικτικός τρόπος με τον οποίο πλέον αντιδρά ο ανθρωπολογικός παράγοντας στην σημερινή μορφή του αστικού πολιτισμού φαίνεται και από τον «τον επερχόμενο θάνατο του ενστίκτου της επιβίωσης, **οι άνθρωποι προτιμούν να δούν την μελλοντική τους καταστροφή παρά να θυσιάσουν αυτά που τώρα έχουν**». [2]

Η βιωσιμότητα αυτού του πολιτισμού είναι επισφαλής. Ο συνδυασμός παραγόντων όπως ο οικονομικός ολοκληρωτισμός -με την μεσολάβηση του λαϊκού χρηματιστηριακού λαϊκού καπιταλισμού- του υπερ πάντων αγώνος προάσπισης της καταναλωτικής απληστίας και της αναπόφευκτης καταστροφής του οικοσυστήματος απειλεί την βιωσιμότητα του πολιτεύματος και της ζωής της ίδιας. [3]

6. Η αναζωπύρωση της αρχαίας τάσης της διεθνούς κοινότητας προς τη χωριστικότητα

Η αρχαία τάση της διεθνούς κοινότητας προς την χωριστικότητα υπήρξε πάντα ισχυρή. Η τρομακτική εμπειρία των δύο μεγάλων παγκόσμιων πολέμων είχε δημιουργήσει μια ορμή για περισσότερο κοινοτισμό η οποία γρήγορα αποδυναμώθηκε. Δεν αντιμετωπίστηκε και δεν διευθετήθηκε μεταπολεμικά η κυρίαρχη τάση της διεθνούς κοινότητας για χωριστικότητα. Η διεθνής κοινότητα δεν κατάφερε να απελευθερωθεί από την αρχέγονη τάση της για εκμεταλλευτική προτεκτορατική καταχρηστικότητα. Το αποτέλεσμα αυτής της αποτυχίας απελευθέρωσης σήμερα είναι ότι υπάρχουν πολλαπλοί θύλακες του παρελθόντος που αναμένουν συνθήκες γενίκευσης της κρίσης για να εκφραστούν.

7. Η κοινωνικοποίηση μόνο των ζημιών του ιδιωτικού τομέα σε μια κοινωνία αυξανόμενης ανισότητας

Παρατηρούμε την κοινωνικοποίηση των ζημιών του ιδιωτικού τομέα

παρότι η πίεση για λιγότερο κοινωνικό κράτος ήταν κυρίαρχη. Οι πολιτικοί επέτρεψαν την μετακύληση της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε δημοσιονομική. Οι υποστηρικτές του λιγότερου κράτους απαίτησαν και πέτυχαν ένα μοντέλο λιγότερου κοινωνικού κράτους για τους πολίτες αλλά τεράστιου για τις επιχειρήσεις. Η ανθρωπότητα πλέον μπαίνει σε μια νέα πορεία ως προς τα θέματα κοινωνικού κράτους και κοινωνικής πολιτικής. Εδώ πρέπει να αναζητήσουμε ένα μέτρο.

Θα πρέπει να λειτουργήσουμε με σύνεση και όχι κάτω από την πίεση εκβιασμών. Η πολιτική που χαρακτήρηκε στο πρώτο κύμα «διασώσεων» από τους Πόλσον και Μπράουν δεν προέβλεψε την ισοδύναμη δέσμευση του ιδιωτικού, του χρηματοπιστωτικού και επενδυτικού κεφαλαιακού τομέα. Ο οικονομολόγος Joseph Stiglitz εκφράζει την άποψη ότι: «υπάρχει μια αυτονόητη λύση στο πρόβλημα των τραπεζών που είναι πολύ μεγάλες για να πτωχεύσουν: να διαλυθούν (σε μικρότερες). Αν είναι πολύ μεγάλες για να πτωχεύσουν, τότε είναι πολύ μεγάλες για να υπάρχουν» [4]

Επίλογος

Είμαστε πλέον αντιμέτωποι με μια **καθοριστικότητα εξελίξεων** που θα συνεργήσει ιδεολογικά με την **όξυνση των φαινομένων θρησκευτικού φονταμενταλισμού, του ριζοσπαστισμού, του εξτρεμισμού** και **θα διαμορφώσει συνθήκες μιας οικουμενικά δικτυωμένης προβοκάτσιας** και μιας οικουμενικά ή εθνικά αδιέξοδης πολιτικής που θα βυθιστεί στα ελάσσονα ως επιλογή μέσων **αδυνατώντας να παράσχει και να συγκροτήσει μια μέγα συστημική αλλαγή.**

Όσο τα συστήματα δεν βασίζονται στην ευημερία αλλά στην εξουσία και την κατανομή της τόσο θα αναπτύσσεται μια ερειστική και εκτοπιστική στάση απέναντι στην κοινωνία. Η ίδια στάση αναπτύσσεται και μεταξύ των κοινωνιών και αυτός είναι ένας πρόσθετος παράγοντας για την ανάπτυξη του ελάχιστου ενδιαφέροντος και προσδοκιών για την ειρήνη.

Κεντρικό σημείο του αναπόφευκτου είναι το απλό γεγονός ότι:

1.οι λαοί δεν προσλαμβάνουν την οικουμενικότητα του ανθρώπου αλλά ενεργούν μέσω της χωριστικότητας ως πεδίο προνομιακής ιδιαιτερότητας και ταυτόχρονα

2.οι κυβερνήσεις λειτουργούν όχι ως εκφράσεις ενός ανθρωπιστικού συστήματος αλλά ως εκφράσεις ενός συστήματος ολιγαρχικής εξουσίας.

3.η διάχυτη παρακμή του αστικού πολιτισμού σε όλες τις εκδοχές του -καθώς έχει φτάσει στα ανθρωπολογικά όρια του και δεν λειτουργεί με όρους συστημικής ανθρωπολογικής ανέλιξης.

Αυτά τα σημεία καθορίζουν μια δυσοίωνα τροχιά για την ανθρωπότητα.

Δυστυχώς η **καλή θέληση αποκλείστηκε από τις διεθνείς σχέσεις, την διακυβέρνηση και τις σχέσεις των λαών γιατί έμεινε σε ένα πεδίο αοριστίας. Έτσι** η εφεδρεία της καλής θέλησης παρέμεινε ανενεργός και δεν λειτούργησε ως παράγοντας συστημογέννησης.

Αναφορές:

[1] Μουτσοπούλου Ιωάννα, ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (Β' Μέρος) : ΚΡΑΤΟΣ ΛΙΓΩΝ Η' ΚΡΑΤΟΣ ΟΛΩΝ;

[2] Fromm Erich, 1976, Να Εχεις ή να Είσαι;, Μπουκουμάνης, σελ25

[3] Ζήσης Γιάννης, Ο ΑΡΓΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΠΛΕΚΟΜΕΝΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΣΜΟΥ

[4] Joseph Stiglitz, 2011, Ο θρίαμβος της Απληστίας, εκδόσεις ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, σελ222

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Φωτό: wikimedia

Πρώτη δημοσίευση: 31 Μαΐου 2011

(solon.org.gr)